

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET
Postboks 1870 Nordnes
5817 BERGEN
Att. Kjell Tormod Nilssen

Kontakt saksbehandler
Endre Grüner Ofstad, 51568896

Svar på søknad om ferdsel i verneområder i Rogaland, Havforskningsinstituttet

Statsforvalteren i Rogaland gir ikke Havforskningsinstituttet (HI) dispensasjon fra verneforskriftene i Årvikholmane og Gåsholmen naturreservat, Heglane og Eime fugle- og dyrelivsfredning, Heglane naturreservat, og Jærstrendene landskapsvernområde med fuglefredning, jf. naturmangfoldloven § 48.

Videre råder Statsforvalteren HI om å revurdere forstyrrelser i andre områder der det måtte hekke rødlistede arter i omsøkt periode, jf. naturmangfoldloven §§ 5 (forvaltningsmål for arter) og 6 (generell aktsomhetsplikt).

Bakgrunn

Havforskningsinstituttet (HI) søker om dispensasjon fra vernebestemmelser til ferdsel i gitte områder, med formål å ta vevsprøver fra steinkobbe. Det skal ferdes med gummibåt med påhengsmotor med 2 personer i perioden 8.-23. juni. Begrunnelse for valg av periode er ikke gitt. Hvert område vil besøkes 1-2 ganger. HI ber om at tillatelsen skal gjelde over to år for å sikre nok vevsprøver (ca. 20 stk.) fra hvert område.

I det enkelte område skal de fange inn årsunger av steinkobbe (*Phoca vitulina*). Dette skjer fortrinnsvis mens ungene sover på skjær, eventuelt med håv i sjøen. Det påpekes at «(...) ikke har behov for å gå i land i lokalitetene på en slik måte at vi forstyrrer i hekkeområder for fugl, fordi steinkobbeunge i denne tida alltid ligger i tidevannsområdet og helst på skjær som ofte flør over.»

Lokaliteter innenfor verneområder:

- Årvikholmane og Gåsholmen naturreservat¹
- Heglane og Eime fugle- og dyrelivsfredning²

¹ <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1982-05-07-822>

² <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1982-05-07-838>

- Magerøya (N: 6547178 Ø: 292798)
- Raudholmen (N: 6547062 Ø: 294544)
- Heglane naturreservat³
 - Imsen (N: 6546879 Ø: 291534)
- Jærstrendene landskapsvernområde med fuglefredning ⁴
 - Håstein-gruppa, inkludert Store Sandøya med omkringliggende skjær (N: 6540297 Ø: 297006), innenfor fuglefredningsområde

Lokaliteter utenfor verneområder:

- Store Rova, Bokn kommune
- Trettholmen Karmøy kommune (N: 6561480 Ø: 286197)
- Omkringliggende skjær ved Kvitsøy kommune: antar at her menes områder utenfor Heglane og Eime fugle- og dyrelivsfredning.

Merk at lokaliteter med oppgitte koordinater (UTM 32 N) er lokaliteter med navn som blir brukt om flere plasser i Rogaland. Da lokalitetene i søknaden ikke er nærmere kartfestet så er det disse som legges til grunn.

I e-post av 23.02.2020 blir valg av tidsperiode nærmere begrunnet: «*Det står at prøvene skal samles inn i kasteperioden for steinkobbe, det vil si at ungene fødes fra ca. 10. juni og i løpet av ca 2 uker. Det er nylig fødte unger som er lettest å fange, særlig når de sover på skjærene. Da kan man lett fange flere for prøvetaking på samme skjær. Ellers er det mulig å fange unger med håv i sjøen før de blir for svømmedyktige.*»

Hjemmel

Årvikholmane og Gåsholmen naturreservat har følgende verneformål: «Formålet med fredningen er å bevare en viktig sjøfugllokalitet med de plantesamfunn og dyrearter som naturlig er knyttet til området, særlig utfra hensynet til sjøfuglene og deres hekkeplasser.». Verneforskriften Kap. IV 2 og 4 stadfester at «Pattedyr og fugler, herunder deres hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse som ikke følger av tiltak i medhold av punktene V-VII. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt i tidsrommet fra og med 1. mars til og med 1. september.» Videre at det «I tiden fra og med 15. april til og med 1. august er det forbud mot ilandstigning og ferdsel på øyer og holmer og i en 50 m sjøsone omkring. I resten av året skal ferdselen foregå slik at plante- og dyrelivet minst mulig skades og forstyrres.»

Heglane naturreservat og Heglane og Eime dyrelivsfredning har innholdsmessige like vernebestemmelser. De har som formål: «å bevare en viktig sjøfugllokalitet med de plantesamfunn og dyrearter som naturlig er knyttet til området, særlig utfra hensynet til sjøfuglene og deres hekkeplasser.» Verneforskriften kap. IV pkt. 2 og 4 stadfester at «Pattedyr og fugler, herunder deres hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse som ikke følger av tiltak i medhold av punktene VI-VIII. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt.». Videre at «I tiden fra og med 15. april til og med 1. august er det forbud mot ilandstigning og ferdsel på øyer og holmer og i en 50 m sjøsone omkring. I resten av året skal ferdselen foregå slik at plante- og dyrelivet minst mulig skades og forstyrres.». Kap. V spesifiserer at «for området med fuglelivsfredning gjelder bestemmelsene i punkt IV, 2.»

³ <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1982-05-07-839>

⁴ <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-12-12-1675>

Jærstrendene landskapsvernområde har som formål «å ta vare på det eigenarta natur- og kulturlandskapet på Jærstrendene med sine særmerkte strandtyper og dei geologiske, botaniske, zoologiske og kulturhistoriske element som medverkar til å gje området eit særpreg.»

For fuglefredningsområdene (med Ramsar-status): «Føremålet med fuglefredningsområda er å ta vare på fuglelivet som er knytt til områda og nyttar desse som trekk-, hekke- eller overvintringsplassar, vidare å ta vare på fuglane sitt livsmiljø i områda.» Vernforskriften kap. III-B 1 og 3 stadfester at «Fuglane, herunder reira og egga deira, er freda mot alle former for skade, øydelegging og unødig forstyrning.», og «Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbode heile året.». Videre sier at kap. III B-6b «All ferdsel på land på Kjarten, Flatholmen, Frøsholmane, sørlege del av Hoggjo, Sandøy, Kvernholmen, austre del av Buøy og vestre del av Håstein er forbode i tida f.o.m. 15. april t.o.m. 31. juli.»

Tiltaket vil kreve dispensasjon fra verneforskriften for å kunne gjennomføres. Det er ingen spesifikk dispensasjonshjemmel for tiltaket i verneforskriften. Søknaden må derfor vurderes etter § 48 i naturmangfoldloven. Naturvernloven ble erstattet av naturmangfoldloven av 19.6.2009, hvor § 48 gjelder fremfor den generelle dispensasjonshjemmelen i verneforskriften. Dispensasjonshjemmel § 48 i naturmangfoldlova: «*Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig*». Begge vilkårene i § 48 første alternativ må være innfridd for å gi åpning for dispensasjon⁵.

Rettsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn ved en konkret vurdering av konsekvensene av omsøkte tiltak. Fylkesmannen er satt til å forvalte verneområdet.

Statsforvalterens vurdering

§ 8 – Kunnskapsgrunnlaget

Statsforvalteren foretar gjennom lokal overvåking i sjøfuglreservat jevnlig tellinger av hekkende fugl. Sist telling ble gjort sommeren 2020.

Videre inkluderer disse verneområdene flere andre rødlistearter: storspove (VU – 'sårbar', *Numenius arquata*), teist (VU, *Cephus grylle*), sjøorre (VU, *Melanitta fusca*), hettemåke (VU, *Chroicocephalus ridibundus*), lunde (VU, *Fratercula arctica*), makrellterne (EN – 'sterkt truet', *Sterna hirundo*), alke (EN, *Alca torda*), havhest (EN, *Fulmarus glacialis*), og krykkje (EN, *Rissa tridactyla*). I ett av de aktuelle verneområdene er også eneste lokalitet i verneområder i Rogaland hvor sjøfugltellingene har avdekket hekkende svartand (*Melanitta fusca*, NT – 'nær truet'). Utover verneområdene hekker i tillegg ærfugl (NT, *Somateria mollissima*) i skjærgården rundt Kvitsøy. Ved søk i Artskart er det også flere andre arter i de omsøkte områdene som er observert i omsøkt måned⁶, deriblant lomvi (*Uria aalge*) som er kritisk truet. Alle disse er arter hvor eggene klekker i omsøkt periode, og er derfor svært sårbare for forstyrrelser.

⁵ <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m106/m106.pdf>

⁶ [https://artskart.artsdatabanken.no/app/#statistics/-43786.6564899/4/background/nibwmts/filter/%7B%22AreaIds%22%3A%5B38443%2C1694%2C714%2C38464%5D%2C%22TaxonGroupIds%22%3A%5B8%5D%2C%22IncludeSubTaxonIds%22%3Atrue%2C%22Geometry%22%3A%22POLYGON\(\(-52964.671875%206582259.437499999%2C-47971.796875%206582978.749999999%2C-45316.6875%206588331.281249999%2C-49770.078125%206588373.593749999%2C-52964.671875%206582259.437499999\)\)%22%2C%22Style%22%3A1%7D](https://artskart.artsdatabanken.no/app/#statistics/-43786.6564899/4/background/nibwmts/filter/%7B%22AreaIds%22%3A%5B38443%2C1694%2C714%2C38464%5D%2C%22TaxonGroupIds%22%3A%5B8%5D%2C%22IncludeSubTaxonIds%22%3Atrue%2C%22Geometry%22%3A%22POLYGON((-52964.671875%206582259.437499999%2C-47971.796875%206582978.749999999%2C-45316.6875%206588331.281249999%2C-49770.078125%206588373.593749999%2C-52964.671875%206582259.437499999))%22%2C%22Style%22%3A1%7D)

Forstyrrelser fra menneskelig ferdsel i hekketiden er oppgitt som en negativ påvirkningsfaktor og begrunnelse for rødlisting for flere av disse artene⁷. Forstyrrelser stresser de voksne direkte, og kan i ytterste konsekvens skremme bort voksne slik at predatorer kan ete opp egg/unger. Da disse artene er rødlistede vil også en forstyrrelse med påfølgende mislykket/reduisert hekkesuksess også kunne innebære brudd på naturmangfoldloven § 5 første ledd: «Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder».

§ 9 – Føre-var-prinsippet

HI påpeker at de ikke skal gå i land på en slik måte at de forstyrrer hekking. Uforutsette hendelser skjer, og en kan ikke garantere at mislykkede fangstforsøk resulterer i forstyrrelse ved å støkke steinkobbe inn i kolonier. Videre vil skjær og områder i umiddelbar nærhet til hekkelass brukes til hvilelokaliteter på dagtid, da mange fuglearter furasjerer på natt-/skumringstid.

Steinkobbe er en art med livskraftige bestander i Norge⁸, og regnes som stedbunden til fødested⁹. Graden av hvor stedbundet individ er vil ofte bli redusert med økende predasjon og forstyrrelser, siden fødestedet utgjør en sårbar periode for reproduksjon. Unødige forstyrrelser i denne perioden vil derfor på sikt kunne redusere andelen av bestanden som velger å kaste innenfor verneområdene og derfor ha negative konsekvenser for verneverdiene og bestanden. Vi anser det derfor som uheldig å forstyrre steinkobben i denne perioden, og spesielt i verneområder hvor naturverdier skal ha prioritet, jf. forbud mot forstyrrelse og fangst i verneforskrift.

§ 10 – Økosystemtilnærming og samlet belastning

Tiltaket dekker store areal og flere verneområder, slik at det ikke bare en enkeltlokalitet som potensielt får en reduksjon i hekkesuksess. Videre vil et større antall lokaliteter som besøkes også øke sannsynligheten for uforutsette hendelser, jf. § 9. Sjøfuglbestandene er under betydelig press grunnet flere årsaker, blant annet forstyrrelser i aktuelle områder. Noen av de trua fugleartene har marginalt med hekking i Rogaland. Tålegrensene for slike arter er derfor på et kritisk punkt i forhold til samlet belastning.

§ 11 – Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver

Dette prinsippet kommer ikke til anvendelse i denne saken.

§ 12 – miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Statsforvalteren ser behovet for bedre kunnskap knyttet til forvaltningen av høstede arter, og den praktiske fordelene med valg av periode. Sett i lys av §§ 8-10, så kan vi likevel ikke se at det omsøkte tiltaket har en miljøforsvarlig gjennomføring grunnet de mulige negative konsekvensene på truede arter over et stort område.

Dispensasjon må vurderes etter naturmangfoldloven § 48. Vi ser at tiltaket er i strid med verneformålene, med mulig vesentlige negative konsekvenser for verneverdiene fugl og dyreliv. Vilårene for å kunne gi dispensasjon etter § 48 i naturmangfoldloven er således ikke tilstede.

Utenfor verneområder

⁷ <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/sok?Artsgruppe=fugler>

⁸ <https://www.artsdatabanken.no/Taxon/Phoca%20vitulina/48059>

⁹ <https://www.hi.no/hi/temasider/arter/steinkobbe>

Statsforvalteren regulerer ikke ferdsel på de omsøkte områdene utenfor verneområdene. Sett i lys av begrunnelser gjort over råder Statsforvalteren allikevel HI om å revurdere tiltaket i forhold til forstyrrelser i de områdene der det måtte være pågående hekking av rødlistede arter spesielt, jf. naturmangfoldloven §§ 5 (forvaltningsmål for arter) og 6 (generell aktsomhetsplikt).

Klagerett

Dette vedtaket kan påklages innen tre uker fra brevet er mottatt, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Eventuell klage skal stilles til Miljødirektoratet og sendes via Statsforvalteren i Rogaland.

Med hilsen

Per Kristian Austbø
Ass. miljøvernssjef

Endre Grüner Ofstad
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Statens naturoppsyn -
Miljødirektoratet
Miljødirektoratet
Miljødirektoratet

Postboks 5672 Sluppen 7485 TRONDHEIM

Postboks 5672 Sluppen 7485 TRONDHEIM

Postboks 5672 Sluppen 7485 TRONDHEIM